

Ønsker jobbing uten mobbing

Nina Strand

journalist i Tidsskrift for Norsk psykologforening

Bjørn Erik Larsen

Arbeidslivet har interessert Ståle Einarsen helt siden han som liten gutt tumlet rundt i smia på treskipsverftet på Jensanes på Stord. Nå vil organisasjonspsykologen alliere seg med jussen for å motarbeide trakassering og konflikter på arbeidsplassene.

Navn: Ståle Einarsen

Utdanning: Dr. psychol.

Stilling: Professor i arbeids- og organisasjonspsykologi, Universitetet i Bergen

Aktuell med: Boken Håndtering av konflikter og trakassering i arbeidslivet (2007), sammen med advokatfullmektig Harald Pedersen

– *Hvorfor ble du psykolog?*

– Fordi jeg var interessert i arbeidslivet, i organisering, lederutvikling og arbeidsmiljø. Det var ulike utdanninger som kunne føre frem til det, men jeg valgte psykologstudiet. Interessen for arbeidslivet

fikk jeg tidlig. Jeg vokste opp på et skipsverft på Stord, det var bokstavelig talt barnehagen min. Arbeid var noe folk gjorde, og selv begynte jeg tidlig å jobbe.

Som fjortenåring jobbet jeg i platebar, og deretter var jeg musikk lærer i kommunale musikk skoler, der jeg underviste i tangentinstrumenter.

– Hvilken fagperson eller forsker har betydd mest for deg?

– Som student var det Jay Haley og hans miljø med sine teorier om kommunikasjon, maktstrategier og familierapi. De var opptatt av det uforutsigbare og paradoksale og var ikke redde for å ta i bruk ukonvensjonelle metoder. Nyttig kunnskap for en som ville bli organisasjonspsykolog. I det norske universitetsmiljøet kommer vi ikke utenom professor Svein Kile, en karismatisk fagperson og en pioner i feltet organisasjons- og arbeidspsykologi. Han hadde en enorm erfaring i å utvikle organisasjoner, var opptatt av spennende temaer som helsefarlig ledelse og mobbing i arbeidslivet. Kile formidlet tankevekkende refleksjoner om lederrollen og vår utvikling av ledere.

– Hva er den beste fagartikkelen du har lest det siste året?

– En review-artikkel av blant annet Roy Baumeister: «Bad is stronger than good», der de ser på forholdet mellom positive og negative faktorer i menneskelig samhandling. Den er blant annet et innspill i debatten om positiv psykologi og studiet av effektivitet, og stiller spørsmål ved om det er nok bare å fokusere på å bedre det som virker. I arbeids- og organisasjonspsykologien kan vi for eksempel spørre om det er nok å jobbe med å gjøre gode ledere bedre. Vi må ha rom for også å studere det som ikke fungerer godt.

– Hva er din faglige favoritt-kjeppehest?

– At det kan være nyttig å undersøke hva som skjer når ting går galt, når en vil forstå normale fenomener. I «det ekstreme» kan det være lettere få øye på «det normale». Det å studere avvik og feil kan være en vei inn for å forstå det som fungerer godt, og hva som skal til for at noe skal kunne fungere bedre. Oversatt til mitt fagfelt: Det å studere mobbing i arbeidslivet kan gi verdifull innsikt i arbeidslivet i sin alminnelighet ved at man kommer til kjernen av hva ledelse og organisasjon handler om.

– Hvilken sak burde psykologer gå i bresjen for?

– Vi bør sørge for å sette på dagsordenen saker som er motstrøms, og trekke frem problemer som ikke er så synlige i samfunnet. Selv har jeg forsket på mobbing i arbeidslivet i 20 år. I utgangspunktet var ikke arbeidslivet særlig interessert i det temaet. Holdningen var at mobbing ikke fantes. Innenfor alle fagområder i psykologien finnes det tilsvarende ukjente problemer og fenomener. Vi psykologer bør lete der ingen andre leter, og løfte frem i lyset fenomener vi får kunnskap om.

– Hvilken norsk psykolog fortjener mer oppmerksomhet?

– Innenfor mitt eget fagfelt synes jeg at det pionerarbeidet som Svein Kile sto for på 60-, 70- og 80-tallet, fortsatt er relevant og fortjener oppmerksomhet. Det samme gjelder arbeidet til andre arbeidsog organisasjonspsykologiske pionerer. Derfor arrangerer vi også hvert år det såkalte «Kile-seminaret» for våre studenter og for interesserte praktikere i fagfeltet. Her minnes vi dette arbeidet, samt presenterer ny forskning innenfor dagens temaer.

– *Hva brenner du for som psykolog?*

– Akkurat nå: Å se hvordan psykologi og jus kan kobles sammen. Psykologien kan og skal informere jusen, og jusen kan bidra til å legge gode rammer for psykologisk virksomhet. I fjor utga jeg sammen med juristen Harald Pedersen boka *Håndtering av konflikter og trakassering i arbeidslivet*. Den legger vekt på nytten av å forene juridiske og organisasjonspsykologiske tilnærminger for å oppnå god håndtering av konflikter i arbeidslivet.

– *Hva ville du gjort om du var minister for en dag?*

– Jeg ville innført obligatorisk opplæring av ledere og arbeidsgivere i konflikthåndtering. Norske ledere gjør jevnt over en god jobb, men trenger likevel å styrke seg på dette området.

– *Hva er din største skrekk?*

– Den dagen jeg fikk barn, kom den åpne angsten inn i mitt liv. Den var en uventet, men etter hvert en velkommen gjest. Man skal jo være livredd når man har barn. Angsten er en varselampe og gir energi du kan få bruk for.

– *Hva irriterer deg med psykologien?*

– Ikke så mye egentlig. Men vi bærer på en diskutabel arv fra Sokrates, og det hender vi misforstår hva som var kjernen i den sokratiske dialogen. Den sokratiske spørreteknikken slik den presenteres av Platon, gikk gjerne ut på å lede folk til å finne svar Sokrates allerede hadde, med andre ord en form for «myk-manipulering». Jeg blir irritert når psykologien kun blir brukt til å stille spørsmål. Som psykologer er det vår oppgave også å gi svar, samt å gjøre rede for premissene i vårt spørsmål, slik man for eksempel gjør innenfor gestaltpsykologien.

– *Hvordan kan psykologi bli et morsommere fag?*

– Jeg synes psykologi er et morsomt fag! Spesielt når en kan være med på å finne svar på spørsmål enkeltmennesker eller samfunnet ikke visste at de hadde.

– *Aktuelt nå: Hvilke endringer mener du må til for at norsk skole skal bli bedre?*

– Ja, den som visste det. Jeg tror tre ting er viktig: å gi barna fysisk aktivitet og god ernæring i løpet av skoledagen, at vi alle bidrar til å endre norsk kulturs manglende fokus på og verdsettelse av kunnskap og dannelse, samt at vi får styrket fagkompetansen hos lærere. Uten mat og drikke duger i alle fall «helten» ikke.